

Jean Willebrands

DJELOVANJE TAJNIŠTVA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

(Izveštaj podnesen Biskupskoj sinodi u listopadu 1977.)

U Uvodu Dekreta o ekumenizmu izjavljuje se da je »jedan od glavnih ciljeva Svetoga ekumenskog sabora Vatikanskog II. promicati obnovu jedinstva među svim kršćanima« (br. 1). U isto je vrijeme Sabor bio svjestan da briga koju je za tu stvar preuzeo nije dovoljna, pa stoga veli: »Briga za obnovu jedinstva tiče se sveukupne Crkve, i vjernika i pastira, i svakoga pojedinoga od njih obvezuje prema njegovim mogućnostima« (br. 5). Potom, ustanovljujući »s radošću kako iz dana u dan raste učešće katoličkih vjernika u ekumenskom radu«. Sabor preporučuje »biskupima svega svijeta da ga radišno promiču i razborito njime ravnaju« (br. 4). Stoga sam posebno sretan što mi se pružila prigoda da vam prikazem poslove koje je obavila ona ustanova kojoj je, u okviru mnogostrukih djelatnosti Svete Stolicе, posebno povjerena zadaća da promiče tu svetu stvar.

Prema konstituciji »Regimini Ecclesiae« o obnovi Rimske kurije djelatnost našeg Tajništva obuhvaća dva velika područja:

- a) promicati ekumensku djelatnost unutar Katoličke Crkve;
- b) voditi brigu o odnosima s drugim Crkvama i crkvenim zajednicama.

I. *Ekumenska djelatnost unutar Katoličke Crkve*

Na ovom području Tajništvo ima zadaću da bdije nad točnim tumačenjem ekumenskih načela, da se brine za primjenjivanje saborskih odluka koje se odnose na ekumenska pitanja, da okuplja, hrabri i usklađuje katoličke ustanove — narodne ili međunarodne — koje su određene da promiču jedinstvo kršćana (usp. *Regimini Ecclesiae Universae*, br. 93).

Svrha je tom radu da unutar Katoličke Crkve promiče ekumenski duh i djelovanje, i to u postupnom i usklađenom dozrijevanju, tako da se izbjegnu neopravdani zastoji, no također i istrčavanja; i jedno, naime, i drugo ne samo da može izazvati teškoće pastoralne naravi, nego može omesti i samo napredovanje ekumenskog traženja.

a) Primjena saborskih načela o ekumenizmu

Taj se rad odvijao uz ponavljano savjetovanje s biskupskim konferencijama. Nakon objavljivanja Prvog dijela Ekumenskog direktorija (1967), koji je odgovarao izvjesnim neposrednim potrebama (uspostavljanje biskupijskih i nacionalnih ekumenskih komisija, valjanost krštenja i *communicatio in sacris*). Tajništvo za jedinstvo kršćana odvažno je pristupilo pitanju o opsegu ekumenizma u višem školstvu (Drugi dio Ekumenskog direktorija, 1970). U istom se smislu Tajništvo također više puta bavilo ekumenskim vidicima kateheze, osobito na svom plenarnom zasjedanju u studenom 1976. Sam je Sveti Otac istakao u svojoj apostolskoj pobudnici »Evangelii nuntiandi« važnost ovoga slijedećim riječima:

»... Osim toga usvajamo želju otaca III. općeg zasjedanja Sinode biskupa da s našom kršćanskom braćom s kojom još nemamo potpuno jedinstvo odlučnije surađujemo, polazeći od Krista i zajedničke baštine vjere, kako bismo već sada u zajedničkom poslu evangelizacije mogli zajedno i bogatije svijetu svjedočiti o Kristu. Na to nas nagoni Kristova zapovijed, to je zahtjev djela propovijedanja i svjedočenja u priloge Evandjelju« (*Evangelii nuntiandi*, br. 77).

Da bi prikupilo potrebne elemente za takvo proučavanje. Tajništvo za jedinstvo kršćana izvršilo je ispitivanje kod svih ekumenskih komisija biskupskih konferencija čitavog svijeta. Na tom se području još uvijek traže prijedlozi i usmjerenja kako bi se moglo odgovoriti pravoj pastoralnoj potrebi. Plod je tih proučavanja i radova bio u svoje vrijeme predan Tajništvu Sinode kao prinos našeg Tajništva značajnom radu te Sinode.

Tajništvo je u raznim dokumentima izvršilo svoju ulogu i na taj način što je tumačilo načela ekumenizma u njihovim različitim primjenama. G. 1970. objavljen je dokument o ekumenskom dijalogu općenito; g. 1972. izdan je Naputak o teškom i zamašitom pitanju pripuštanja drugih kršćana euharistijskoj pričesti u Katoličkoj Crkvi. Konačno je g. 1975. nakon višegodišnjeg proučavanja i priprave, izašao dokument o ekumenskoj suradnji na lokalnom, narodnom i pokrajinskom planu, gdje se između ostalog raspravljalo o sudjelovanju biskupskih konferencija u vijećima kršćanskih Crkava i u vijećima nacionalnih Crkava.

b) Usporedo s tim djelovanjem obavljali su se konkretni dodiri s ekumenskim komisijama biskupskih konferencija. U tu je svrhu Tajništvo

u dva navrata u Rimu organiziralo sastanak komisija (1967. i 1972) da bi se uočile i razradile zajedničke smjernice. Osim toga, za vrijeme zasjedanja 1972. g., tražili su se povremeni susreti delegata za ekumenizam pojedinih regija (npr. Evrope, Afrike itd.), gdje problematika pokazuje zajedničke crte. Pomišlja se na sličan susret s ekumenskim komisijama biskupskih konferencija Latinske Amerike. Donesena je odluka da se raspravlja o problemu sekta, i radi normalnog pastoralnog djelovanja Crkve i zbog teškoća što ih sekte unose među kršćane.

U rujnu 1976. u Ženevi je uz sudjelovanje Tajništva održan sastanak predsjednika komisija za ekumenizam evropskih biskupskih konferencija.

Tajništvo za jedinstvo godišnje se povezuje s nacionalnim ekumenskim komisijama prigodom pripreme »Molitvene osmine za jedinstvo kršćana«. Na tom području pozitivno surađujemo s Ekumenskim vijećem Crkava. Mješovita komisija ad hoc svake godine izabire temu osmine i razrađuje prikladne tekstove kao pripomoć. Ekumensko vijeće šalje svoje dokumente Crkvama članicama i Vijeću nacionalnih Crkava. Tajništvo sa svoje strane šalje dokumente nacionalnim ekumenskim komisijama time da se prerade za mjesne potrebe. Taj godišnji kontakt, kao i izvještaji i odgovori što ih ekumenske komisije šalju Tajništvu za jedinstvo, pružaju prigodu za trajno obavještavanje; zahvaljujući tom obavještavanju može se na neki način vidjeti kako živi ekumenski pokret, s kojim se teškoćama susreće, u čemu napreduje, kamo se usmjeruje. U istom je smislu Tajništvo g. 1972. zajedno sa Svjetskim vijećem Crkava obavilo ispitivanje o tome kako se praktično obavlja osmina. Ugodno je iznenadila konstatacija da je, osobito u nekim zemljama, osmina u trajnom napretku, i sve se više širi.

Ekumenske komisije pitamo za savjet i obavještavamo ih i o drugim pitanjima, već prema potrebama što ih pokazuje ekumenski rad.

Sretni smo da se uspostavljaju i nastavljaju dijalozi pod pokroviteljstvom različitih biskupskih konferencija. Rado bismo sve to pratili kako bi postignuti rezultati mogli poslužiti i drugim dijalozima.

Završimo ovaj dio jednom primjedbom. U ekumenskom djelovanju Katoličke Crkve osjeća se sve više potreba da se dođe do općeg, međusobno usklađenog, zajedničkog stava. Valja izbjegavati, i unutar Katoličke Crkve i u odnosima s drugim Crkvama, oprečna ponašanja, i na razini ustanova opće Crkve i u mjesnim Crkvama. To bi smutilo katoličke vjernike te bi došlo do krize vjerodostojnosti Katoličke Crkve za druge kršćane.

c) Vjerujem da će vas zanimati vijest da unutar Rimske kurije postoji, na razini tajništva, »Komisija za usklađivanje ekumenskih djelatnosti«, koja se sastaje dva ili tri puta godišnje sa željom da se izmijene podaci o trenutnim važnijim problemima i događajima na području ekumenizma.

II. *Odnosi s drugim Crkvama i crkvenim zajednicama*

Nakon Sabora Katolička je Crkva uspostavila odnose s gotovo svim Crkvama i crkvenim zajednicama Istoka i Zapada. Načini i intenzitet tih odnosa razlikuju se već prema određenim Crkvama s kojima se kontaktira, a obavljaju se preko mješovitih studijskih komisija ili preko mješovitih radnih komisija ili pak preko razmjene promatrača ili delegacija. Taj se dijalog pojačava te uzima sve veće razmjere i u širinu i u dubinu.

A. Odnosi prema Istočnim Crkvama

U odnosima s Istočnim Crkvama, očito je, valja jasno razlikovati dvije skupine: a) Pravoslavne Crkve bizantinske tradicije, b) Predkalcedonske Crkve (armensku, sirsku, koptsku, etiopsku). To razlikovanje nameće različita problematika i različit povijesni razvoj. U stvari, pravoslavne Crkve bizantinske tradicije, koje su među sobom u punom zajedništvu, nisu u punom zajedništvu s predkalcedonskim Crkvama. Međutim, valja reći da se razvijaju dobri kontakti između pravoslavnih Crkava i predkalcedonskih Crkava u traženju punog jedinstva.

a) Pravoslavne Crkve bizantinske predaje

Duh suvremenog ekumenizma zahtijeva da u odnosima s pravoslavnim Crkvama mi katolici vodimo brigu o jedinstvu Pravoslavlja i, u isto vrijeme, o složenosti svepravoslavne situacije, uključivši tu i odluke koje je o tom donijelo čitavo Pravoslavlje, osobito Svepravoslavna konferencija o odnosima s Katoličkom Crkvom.

Treća Svepravoslavna konferencija na Rodosu (g. 1964) tražila je da se odgodi priprava za dijalog između Katoličke Crkve i svih Pravoslavnih Crkava zajedno, dok je u međuvremenu ostavljeno svakoj pojedinoj Pravoslavnoj Crkvi da slobodno poduzme i razvije bratske odnose s Katoličkom Crkvom. Tako imamo i nastavljamo imati odnose sa svim tim Crkvama premda se njihov način i intenzitet razlikuju.

Nakon prosinca g. 1975. nalazimo se pred novom situacijom. Pravoslavne su Crkve svepravoslavnom odlukom ustanovile međupravoslavnu komisiju koja je zadužena da pripravi teološki dijalog s Katoličkom Crkvom. Ova je učinila to isto. Prvi put u povijesti došli su tako daleko odnosi između Pravoslavnih Crkava u cjelini i Katoličke Crkve.

Katolička komisija sastala se u listopadu g. 1976. te je podnijela prvi izvještaj o duhu i o vjerojatnim temama kojima bi se bavilo u dijalogu, kao i o metodi postupka. Priznajući da je prema katoličkom gledanju zajedništvo s Istočnim Crkvama »gotovo potpuno«. Komisija smatra da bi s naše strane trebalo raditi samo na onim točkama koje priječe da to zajedništvo bude potpuno. U te bi okvire bila uključena različita pitanja

koja su tradicionalno sporna između Istoka i Zapada (primat, nepogrešivost, trojstvena teologija [filioque], eshatologija, mariologija) uz nastojanje da se ta različita pitanja ne promatraju kao »izdvojene točke«, nego u teološkom kontekstu u kojem su nastala.

Iskustvo o odnosima kroz posljednje godine pokazuje da će se teološki dijalog morati temeljiti na rezultatima postignutim posljednjih petnaest godina bratskih odnosa i neće se moći ne voditi briga o konkretnim zahtjevima crkvenog života.

Međupravoslavna pripravna komisija sastala se u lipnju 1977. Što se tiče njezina rada, kao i dijaloga općenito, ne smije se zaboraviti činjenica da se u ovom trenutku sprema »Veliki sabor« Pravoslavnih Crkava, a ta priprava, razumije se samo po sebi, zahtijeva mnogo pažnje i sila. Prva pripravna konferencija održana je u studenom 1976. Premda se ne može točno predvidjeti datum održavanja sabora, mi s bratskom simpatijom i velikim zanimanjem pratimo te radove i zbog ekumenskih posljedica koje će sabor bez sumnje imati.

b) Predkalcedonske Crkve

S predkalcedonskim Crkvama imamo isto tako redovite odnose. Poglavari tih Crkava, osim etiopske, nakon Koncila posjetili su Svetog Oca i Rimsku Crkvu. Ti su posjeti završavali važnim zajedničkim izjavama, koje su izražavale ne samo nakanu da se odsada održavaju odnosi u novom stilu nego su sadržavale i doktrinalne tvrdnje koje su odlučne za rješavanje neslaganja na području kristologije, starih petnaest stoljeća.

Osim tih točaka, dijalog s tim Crkvama gotovo neposredno prelazi na središnja pitanja o funkciji rimskog biskupa i, s tim u vezi, na pitanje koje bi bile posljedice uspostavljenog punog jedinstva. Postoje i problemi u pogledu međusobnih odnosa i praktične suradnje između katolika i tih Crkava.

B. Odnosi s Crkvama i crkvenim zajednicama Zapada

KatoHčka je Crkva u dijalogu s velikim međunarodnim konfesionalnim savezima Zapada, koji se danas općenito nazivaju konfesionalnim obiteljima. Imamo, naime, mješovite ili studijske komisije s Anglikanskom zajednicom, sa Svjetskim luteranskim savezom, sa Svjetskim reformatorskim savezom i sa Svjetskim metodističkim vijećem. Navršilo se i pet godina razgovora s pentekostalistima.

Prošlog rujna počeli smo dijalog s »Kristovim učenicima«.

Međusobni dijalog pokazao se kao djelotvoran činilac u ekumenskom pokretu. U njemu se, uz ostalo, pokazuje izravno zalaganje Crkava koje su nakon toga pozvane da prosuđuju rezultate i usvoje ih. U tom se

dijalogu izravno raspravlja o određenim pitanjima koja se postavljaju na doktrinalnom području između Katoličke Crkve i Crkava s kojima se dijalog vodi, a to pruža Katoličkoj Crkvi dragocjenu prigodu da opširno prikaže svoje doktrinalno gledište.

Već prema različitim situacijama i sami su dijalozi različitog tipa. Međunarodna je anglikansko-katolička komisija (ARCIC) npr. bila uvjerenjena da se razlike koje dolaze u obzir mogu staviti u tri točke: Euharistija, službe, autoritet u Crkvi. Ona je postepeno kroz godine 1970–1976. dotakla te tri teme, objavivši o svakoj od njih zajednički dokument u dva dijela; posljednji, o autoritetu u Crkvi, izišao je u rujnu 1976.

Studijske komisije koje su odgovorne za dijalog sa Svjetskim luteranskim savezom s jedne strane, i sa Svjetskim reformatorskim savezom s druge, smatrale su da prvo valja napraviti nacrt općih pogleda na doktrinalne razlike, zahvaćajući tako veoma opsežno područje. Stoga i ovakav izbor teme: »Evanđelje i Crkva« za luteransko-katolički dijalog i »Kristova prisutnost u Crkvi i u svijetu« za reformatorsko-katolički dijalog. Svaka od dviju komisija redigirala je konačni izvještaj: zajednički izvještaj s luterancima objavljen je g. 1972, a onaj s reformatorima upravo se priprema za objavljivanje. Zanimljivo je istaći da se u luteransko-katoličkom dijalogu nakon prvog kontakta promijenila metoda; osim važnog posla procjenjivanja kako reagiraju Crkve i ekumenske institucije na upravo spomenuti konačni izvještaj, sada se rad usredotočuje na tri središnje teme: Euharistija, službe s posebnim obzirom na episkopat (uključivši tu svu problematiku koja se tog pitanja tiče sve do primata) i, konačno, »modeli jedinstva« ili putovi koji vode k postepenom ostvarenju potpunog jedinstva.

S Metodističkim svjetskim vijećem dovršena su kroz deset godina dva kruga razgovora koji su se odnosili više na probleme kršćanskog života i duhovnosti. Dva izvještaja o tim odnosima objavljena su u engleskom izdanju *Bulletina* koji izdaje Tajništvo (usp. *Information service*, br. 9, str. 22–28; br. 34, str. 8–20).

U prvom krugu dijaloga s pentekostalistima, koji je dovršen 1976, radilo se o nešto drukčijem tipu dijaloga: on je išao sigurno za međusobnim približavanjem »u molitvi, duhovnosti i teološkoj refleksiji«, no »bez zanimanja za probleme skorog strukturalnog jedinstva«. U skladu s preokupacijama koje imaju prevagu kod naših sugovornika raspravljalo se o temi: Duh Sveti s obzirom na krštenje, na darove i na Crkvu.

Što činimo s rezultatima, s konačnim izvještajima o dijalozima? Objavljujemo ih u *Bulletinu* Tajništva i, već prema slučaju, u drugim glasilima. Kod toga jasno naglašavamo da u tom razvojnom stupnju dokument ostaje pod isključivom odgovornošću dotične komisije i ne predstavlja dokument Crkava koje su komisiji povjerile brigu za nj. Objavljivanjem ti su dokumenti predloženi kritičkom proučavanju stručnjaka i dotičnih za-

jednica. Rezultati takvih proučavanja bit će dragocjeni za preradu i za produbljenje iste teme u daljnjem dijalogu. Objavljivanjem se uz to želi potaknuti rad na usvajanju procesa konvergencije koja je u toku, rad na shvaćanju metode koja se upotrebljava i jezika koji se rabi, i to na različitim razinama crkvenog života. Glede jezika valja upozoriti na normu koju je za tu stvar odredio Sabor u Dekretu o ekumenizmu: »Ujedno valja i dublje i ispravnije istumačiti katoličku vjeru, načinom i jezikom koji će doista moći razumjeti i rastavljena braća« (br. 11).

O koristi anglikansko-katoličkog dijaloga možemo naći zanimljivih dokaza u zajedničkoj izjavi Svetog Oca i nadbiskupa dra F. D. Coggana, koja je objavljena prigodom Cogganova posjeta Rimu. Pošto su nabrojena tri spomeunta dokumenta, veli se: »Preporučujemo da se započeto djelo nastavi postupcima koji su vlastiti svakoj od naših zajednica, tako da jedna i druga budu vodene putem koji vodi k istini. Značajan je dodatak: »Uskoro će doći čas u kojem će odgovarajući nosioci vlasti morati procijeniti zaključke« (*Information service* br. 34, str. 4). O plodovima koje dijalog donosi obadvjema zajednicama veli se: »Odgovor dviju zajednica na rad i plodove teološkog dijaloga ovisit će o tome kako će vjernici konkretno odgovoriti obvezi da obnavljaju jedinstvo: ta obveza, prema izražavanju II. vatikanskog sabora, 'tiče se čitave Crkve, jednako vjernika kao i pastira, i spada na svakoga prema njegovim mogućnostima' (*Unitatis redintegratio*, br. 5)« (*Information service*, br. 34, str. 4). Dodaje se da takvo praktično odgovaranje vjernika na njihovu obvezu ohrabruje.

Spomenimo kratko još dva dijaloga o jednoj ponešto različitoj temi: o *teologiji ženidbe* i njezinoj primjeni na mješovite brakove. O toj je temi raspravljala s jedne strane jedna mješovita anglikansko-katolička komisija, a s druge strane jedna trostruka luteransko-reformatorsko-katolička komisija. Što se tiče rezultata anglikansko-katoličkog dijaloga, zajednička spomenuta Izjava daje o tom ovakav sud: »Taj ozbiljni dijalog raspršio je mnoge nesporazume i pokazao da posjedujemo još mnogo toga što je duboko ukorijenjeno u predaji i kršćanskom idealu ženidbe, čak ako i ostaju značajne razlike, osobito glede ponovnog sklapanja braka nakon rastave« (1. c. br. 34, str. 4). Takva ocjena vrijedi velikim dijelom također i za rezultate luteransko-reformatorsko-katoličkog dijaloga o istoj stvari.

Drugo polje djelovanja Tajništva jest suradnja s nekatoličkim *biblijskim društvima*. Ta suradnja, poželjna bar u općenitim izjavama u Konstituciji »*Dei verbum*«, sretno je započela g. 1966/67. Pošto smo objavili načela koja treba da vode takvu suradnju, te smo stvari u velikoj mjeri prepustili biskupskim konferencijama. Danas se u svijetu zajednički radi na oko 130 projekata zajedničkih prijevoda Biblije ili njenih dijelova. Tajništvo brižljivo prati taj zanosni rad.

C. **odnosi** s Ekumenskim vijećem Crkava

Odnosi s Ekumenskim vijećem Crkava čine jedan od najznačajnijih ekumenskih zalaganja koje poduzima Katolička Crkva. Mnogostrukost vijeća Crkava daje mogućnost da se pokrenu i drugi problemi koji su povezani s poslanjem, evangelizacijom, društvenim djelovanjem te uključenjem u suvremeni svijet, kroz međusobno savjetovanje i praktičnu suradnju.

U posljednjih deset godina odnose s Ekumenskim vijećem Crkava usklađuje mješovita radna skupina. Njezina je uloga da objašnjava i primjenjuje načela suradnje te da programira akcijske prijedloge prihvatljive za obje strane. Ta mješovita radna skupina u isto vrijeme govori i o mogućnostima i granicama sadašnjih odnosa između Katoličke Crkve i Ekumenskog vijeća Crkava.

Suradnja, koju organizira mješovita radna skupina, sada uključuje zajedničko proučavanje i djelovanje kao što su SODEPAX, zajednička institucija za društvo, razvoj i mir; isto tako i kod »Faith and Order«, doktrinalnog organizma Ekumenskog vijeća Crkava, gdje kao privatne osobe, no s odobrenjem crkvenih vlasti, sudjeluje dvanaest katoličkih teologa na mnogostrukom teološkom proučavanju, kao i na općem proučavanju ili na konzultiranju s drugim odsjecima Ekumenskog vijeća. Zajednički programi nisu norma, nego samo mogućnost. Drugi oblici suradnje sastoje se u sudjelovanju, koliko je to moguće, jednih na programima drugih ili u usklađivanju paralelnih programa kroz međusobnu razmjenu.

Pozitivna uloga Ekumenskog vijeća Crkava za susret različitih kršćanskih predaja u traženju punog jedinstva zaslužuje naše bratsko zanimanje i našu sve veću suradnju, kako je rekao Sveti Otac prigodom petog sastanka Vijeća (Najrobi, 1975).

Pitanje eventualnog sudjelovanja Katoličke Crkve u Ekumenskom vijeću u svojstvu člana proučavalo se prije nekoliko godina u početnoj fazi, no bez pozitivnog odgovora, koji je izostao ne samo zbog strukturalnih i operativnih razlika, nego također i zbog pastoralnih problema. Ta je odluka ipak pridonijela tome da su jasnije određeni opseg i način međusobnih odnosa u neposrednoj budućnosti.

III. *Odnosi sa židovstvom*

Spomenimo napokon da je uz Tajništvo vezana posebna *Komisija za religiozne odnose sa židovstvom*, a stvorena je pod konac 1974. g. U prosincu iste godine ona je objavila poseban dokument s naslovom: »Smjernice i prijedlozi za primjenu koncilske izjave 'Nostra aetate' (br. 4)«. Sadašnji se posao obavlja osobito u okviru jednog komiteta, koji se pove-

zuje s predstavnicima svjetskog židovstva, a sastaje se svake godine da proučava teoretska i praktična pitanja.

Da zaključimo! Često se govori o stagnaciji ekumenizma, a krivnja za to pripisuje se službenim crkvenim institucijama. Kad se na to gleda iz bližega, opaža se — izuzevši posebne slučajeve i iznimne situacije — da je dijalog između Crkava prešao zapravo iz stadija prijateljskog i bratskog susreta u stadij u kojem dolaze na površinu duboke razlike. Prirodno je ipak da ne treba očekivati brze i spektakularne rezultate. No dok se ozbiljno ispituju dijalozi koji su u toku, ne možemo ne konstatirati značajan napredak, koji zavređuje da bude uočen.

U svom govoru na generalnoj audijenciji 19. siječnja 1977. o temi tadašnje svjetske molitvene osmine za jedinstvo »Nada koja ne vara« Sveti je Otac ocrtao tu sintezu napredovanja ekumenizma ovako:

»Naša je nada utemeljena i podržavana i pozitivnim rezultatima koji su već ostvareni u traženju jedinstva među kršćanima. Uspostavljena je doista nova klima, a pravi bratski duh postaje sve snažniji i plodniji. (...) Traženje jedinstva vodi do sve većeg susreta i rasta na doktrinalnom planu, a pozitivne se konvergencije sve više ostvaruju, čak i o pitanjima koja su nekoć kršćane dovela do velikih sukoba, kao npr. temeljna pitanja o Euharistiji, o službama te o autoritetu u Crkvi. Dijalozi između Katoličke Crkve i drugih Crkava i crkvenih zajednica, podržavani mohtvom, vrše svoje delikatno poslanje, koje će, nadamo se, završiti potpunim razjašnjenjem svih pitanja vjere koja su sporna te potpunim slaganjem u svoj istini.«

Takva je vizija i za naše Tajništvo motiv nade i ohrabrenje da potpuno vršimo svoju zadaću.

Preveo *Franjo Pšeničnjak*